

پایان مبهم مذاکرات «وین»

پس از پنج ماه تعلیق مذاکرات وین، مرحله جدید گفت‌وگوها از پنجشنبه (۴ آگوست ۲۰۲۱؛ ۱۳ مرداد) با حضور هیات‌های سیاسی ایرانی، اروپایی، روسی، چینی و آمریکایی از سر گرفته شد و پس از روز گفت‌وگو دیروز -دوشنبه- پایان مذاکرات اعلام و هیأت مذاکره کننده کشورمان به تهران بازگشتند. با این وجود، بنابر اعلام وزارت امور خارجه، و رایشنی‌ها با مورا و سایر طرف‌ها ادامه خواهد داشت.

به گزارش سایت خبری پرسون، در همین ارتباط، استفانی لیختشتاین خبرنگار پولتیکو نوشت: «دیپلمات ارشد اتحادیه اروپا می‌گوید که طرفین مذاکره وین را طی چند ساعت آینده ترک می‌کنند. مذاکرات به اتمام رسید. بهترین توافق ممکن را مذاکره کردیم، اکنون این طرفین مذاکرات هستند که باید توافق را بپذیرند.»

پایان پنج روزه گفت‌وگوها در هتل کوبورگ، آماده شدن متن توافق و بازگشت هیات‌های مذاکره‌کننده به کشورهایشان نشان‌گر آن است که نمی‌توان همانند آخرین دور جدید مذاکرات را همانند آخرین دیدار غیرمستقیم میان ایران و آمریکا در دوحه (۲۸ ژوئن / ۷ تیر) از پیش شکست خورده دانست. در سوی مقابل نیز خواسته‌ها و سطوح اختلاف میان طرفین چشم‌انداز توافق سریع را تا حدودی با ابهام مواجه ساخته است. در وضعیت جدید حتی مساله میان طرفین به فراتر از توافق بر روی متن احیای توافق برجام ژوئیه ۲۰۱۵ / تیر ۱۳۹۴ گسترش پیدا کرده و اکنون طرفین بر موضوع پایبندی و بازگشت بر توافق انگشت می‌گذارند.

خوشبینی اروپا و واقع‌نگری تهران

طی ماه‌های گذشته آمریکایی‌ها تبلیغات سیاسی و رسانه‌ای گسترده‌ای را برای متهم کردن ایران به عدم داشتن اراده برای بازگشت به برجام داشته‌اند. به عبارتی تلاش واشنگتن بر آن بوده توپ را به زمین ایران انداخته، تا از این طریق فشارهای سیاسی را بر تهران افزایش دهد. حتی آمریکایی‌ها با گذشت ۵ روز از آغاز مرحله جدید گفت‌وگوها و پایان دور جدید مذاکرات در وین، تا کنون موضعی خنثی را در پیش گرفته و قصد دارند این پیام را مخابره کنند که چندان امیدی به احیای توافق ندارند. برخلاف آمریکایی‌ها، به نظر می‌رسد مقام‌های اروپایی رویکردی خوش‌بینانه را نسبت به سرانجام مذاکرات اخیر دارند. در همین زمینه، روزنامه وال استریت ژورنال عصر یکشنبه در خبری به نقل از انریکه مورا، مذاکره کننده ارشد اتحادیه اروپا با بیان اینکه مذاکرات رفع تحریم‌ها در وین پیشرفت داشته نقل کرده بود که به زودی این گفت‌وگوها خاتمه خواهند یافت. انریکه مورا گفته بود که او «کاملاً» درباره پیشرفت مذاکرات خوش‌بین است. وی حتی مدعی شده بود، «داریم پیش می‌رویم و من انتظار دارم مذاکرات را به زودی ببندیم.»

افزون بر مورا، یک‌شنبه، میخائیل اولیانوف سفیر و نماینده روسیه در آژانس با انتشار تصویر دیدارش با انریکه مورا و هیات همراهش در صفحه توئیتر خود نوشت: به نظر می‌رسد در حال پیشرفت هستیم. اجازه دهید امیدوار باشیم که موفقیت‌آمیز باشد. با وجود این ادعاهای خوش‌بینانه، یک مقام وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران دیروز (دوشنبه) ۱۷ مرداد ماه در پاسخ به سؤال خبرنگاران در مورد ادعای روزنامه وال استریت ژورنال مبنی بر احتمال آماده شدن متن نهایی توافق در وین ظرف چند ساعت آینده، گفت: با توجه به ادامه بحث‌ها درباره چند موضوع مهم باقی‌مانده، هنوز در مرحله‌ای قرار نداریم که از نهایی شدن متن سخن بگوییم.

این مقام وزارت امور خارجه افزود: هیأت مذاکره کننده جمهوری اسلامی ایران نظرات سازنده خود را با هدف پیشبرد مذاکرات به طرف مقابل ارائه کرده و نتیجه گفت‌وگوها به اراده طرف مقابل برای اتخاذ تصمیمات سیاسی لازم بستگی دارد. وی اضافه کرد: همچنان معتقدیم در صورتی که تصمیمات مناسب طرف مقابل اتخاذ شود، می‌توان به سرعت مذاکرات را جمع‌بندی کرد، اما هنوز در این مرحله قرار نداریم.

نظارت پادمانی؛ مهم‌ترین مانع توافق جدید

با وجود پایان دور جدید گفت‌وگوهای وین، بازگشت به میز مذاکرات در هتل کوبورگ را می‌توان موفقیتی غیرمنتظره در میانه تعلیق بیش از پنج ماهه مذاکرات ارزیابی کرد اما به نظر می‌رسد که همچنان مسائل پادمانی مهم‌ترین مانع برای حصول توافق میان طرفین است. برای همگان هویدا است که ایران خواهان لغو تحریم‌هاست و تضمین‌هایی برای منافع اقتصادی حاصل از توافق می‌خواهد اما در وضعیت جدید به نظر می‌رسد موضوع اصلی روی میز، مسائل پادمانی آژانس بین‌المللی انرژی اتمی است. چرا که تهران از آژانس می‌خواهد که تحقیقات خود را درباره فعالیت‌های هسته‌ای ایران در سه سایت پایان دهد.

اساساً مساله این است که بازرسان آژانس بین‌المللی انرژی اتمی در چند وقت گذشته سه سایت در ورامین، مریوان و تورقوزآباد در حومه تهران شناسایی کرده‌اند و اعلام کرده‌اند که سایت‌های ورامین و تورقوزآباد در سال‌های ۲۰۰۳ و ۲۰۰۴ احتمالاً با هدف از بین بردن رد اورانیوم تخریب شده‌اند. در مذاکرات اخیر نمایندگان ایرانی با صراحت تمام خواهان پایان پی‌گیری آژانس پیرامون این سه سایت و حل و فصل مسائل به اصطلاح پادمانی شده‌اند.

در تأیید این موضع نیز لارنس نورمن خبرنگار وال استریت ژورنال در توییتری نهایی شدن احیای برجام را در گرو توافق در بحث پادمان دانست. لارنس

نورمن در توثیتی نوشت: تفاوت قائل شدن بین نهایی شدن متن و به نتیجه رسیدن توافق بسیار مهم است. وی افزود: متن همانطور که انریکه مورا، هماهنگ کننده مذاکرات احیای برجام گفت، نزدیک به نهایی شدن است و ممکن است تا چند ساعت آینده نهایی شود، اما نهایی شدن توافق به مسائل پادمانی بستگی دارد.

مجموع این فعل و انفعالات به وضوح نشان می‌دهد که مسائل پادمانی به چالشی بزرگ برای احیای برجام تبدیل شده و حل این موضوع در اولویت طرفین قرار گرفته است.

نیازهای دو سویه برای احیای برجام

هر چند برای خوشبینی و بدبینی نسبت به سرانجام مذاکرات وین شاید اندکی زود باشد اما به طور حتم ایران و طرف‌های غربی نیاز مبرمی به بازگشت به توافق داشته و دارند. در یک سوی ماجرا، جنگ اوکراین نیاز غرب به بازگشت ایران به بازار صادرات انرژی را به واقعیتی غیرقابل انکار تبدیل کرده و از سوی دیگر، ایران نیز به خوبی می‌داند که در نشست اواخر ماه سپتامبر شورای حکام آژانس بین‌المللی انرژی اتمی، صدور قطعنامه ضدایرانی و بازگشت پرونده هسته‌ای ایران به شورای امنیت به هیچ عنوان نمی‌تواند در راستای منافع ملی‌اش باشد.

در چنین وضعیتی یافتن راه‌حلی برای رفع موانع پیش‌رو، به ویژه مسائل پادمانی از اهمیتی فوق‌العاده برخوردار است اما باید توجه داشت که رای رسیدن به یک توافق قوی و پایدار تهران و واشنگتن، می‌بایست انعطاف بیشتری از خود نشان دهند. شاید فرصت مذاکرات اخیر آخرین میدان بزرگ گفت‌وگو برای طرفین باشد و دیگر مجالی برای توافق برای احیای یکی از تاریخی‌ترین توافقات نظام جهانی مهیا نباشد.

احتمال‌های پیش‌رو در صورت شکست مذاکرات

تمامی شواهد نشان‌گر آن است که شاید این دور از مذاکرات واپسین فرصت برای احیا و نجات توافق هسته‌ای بوده و در صورت از دست رفتن فرصت توافق در مقطع کنونی، احتمالا شاهد اتخاذ رویکردهای جدیدی از سوی طرفین باشیم. تقویت و سرعت گرفتن روند غنی‌سازی از سوی ایران و اعمال محدودیت‌های بیشتر بر نظارت آژانس از جمله مهم‌ترین احتمالاتی است که می‌توان در جبهه ایران در صورت عدم توافق مورد اشاره قرار داد. افزایش تحریم‌ها و ایجاد مانع برای فروش و صادرات نفت ایران نیز دیگر بُعد ماجرا است که احتمالا از سوی غربی‌ها علیه ایران در صورت شکست مذاکرات کنونی در پیش گرفته خواهد شد.

با توجه به روند گفت‌وگوی هیات‌های سیاسی و اظهارات مقام‌های مختلف در پایتخت اتریش، نمی‌توان همانند آخرین دور جدید مذاکرات را همانند آخرین دیدار غیرمستقیم میان ایران و آمریکا در دوحه (۲۸ ژوئن / ۷ تیر) از پیش شکست خورده دانست. در سوی مقابل نیز خواسته‌ها و سطوح اختلاف میان طرفین چشم‌انداز توافق سریع را تا حدودی با ابهام مواجه ساخته است.

منبع: روزنامه آرمان امروز